

- Teža varijanta: Učenici sami moraju naći reči. I ovde je preduslov da je sadržaj (kao i, eventualno, standardnojezički i ortografski pravilni oblici reči) već obrađen u nastavi. Kada je jasno koji pojmovi moraju biti upotrebljeni, ova vežba se može koristiti i za kontrolu znanja (npr. kod pojmova koji se uče u istoriji). U drugim slučajevima je moguće da su različita rešenja ispravna i o njima treba razgovarati na času (npr. „Dini je _____ kroz žbunje, bio je strašno uplašen.“ Rešenja: jurio, bežao, pobegao...). Moguće je upotrebiti i ilustraciju koju treba opisati rečima.
- Varijanta „Pesma / reči koje se rimuju“: treba dodati reči koje se rimuju. Primer za niže razrede: „Otvaram vrata / i vidim svoga _____“; u zavisnosti od nivoa znanja davati teže primere.
- Poseban oblik tekstova s prazninama – koji je dobar i za procenu jezičkog znanja – čine gramatički orijentisane vežbe. Pritom U treba na prazna mesta da napišu, npr., odgovarajuće nastavke za određene padeže („Toni se plaši besn__ psa“, „Ljubim majk__ u obraz“). Moguće je osnovni oblik reči dati u zagradi: „Zuza je bila u Italiji. Ona tamo često _____ (provoditi) raspuste.“ Rezultati nastavniku daju važne informacije o gramatičkoj kompetenciji svakog pojedinog učenika.

2. Pokušaj zamene reči

2–9. razr.

30 min.



Materijal:
pripremljeni zadaci (v. desno)

Ova vežba od U zahteva da pokušaju određene reči u tekstu da zamene drugim rečima (često sinonimima). Na taj način se aktivno proširuje fond reči – pod uslovom da vežbu rade svi U i da se reči i kasnije ponavljaju i da se mogućnosti njihove upotrebe šire.

Varijante (u zavisnosti od težine i obima zadatka, moguće je raditi već od nižih razreda):

- N đacima daje papir na kojem je u tabeli u prvom polju zapisana jedna rečenica, npr.: „Danas gusto pada sneg“, ili „Moja majka često pije vodu iz plave čaše“ (svaka reč ili deo rečenice upisan je u posebno polje). Ispod te rečenice U treba u prazna polja da pišu rečenice ili delove rečenica sa sličnim rečima (ili rečima suprotnog značenja). „Juče je malo padala kiša“, „Tvoja sestra nikad ne pije čaj iz crvene boce“ itd.
- N đacima daje kratak tekst (1/2 strane, razmaci između redova su veliki) i sledeći zadatak: „Zamenite sve podvučene reči (ili sve imenice, sve glagole, sve prideve) nekom drugom rečju koja ima otprilike isto značenje!“
- Kao gore, ali sa zadatkom da reči budu zamenjene rečima suprotnog značenja („malecni pas“ → „ogromna mačka“; „čovjek je jurio kroz šumu“ → „žena je šetala po poljani“). Duhovita prerada tekstova (naročito dobro za rad u parovima): pisanje „suprotnih tekstova“ tako što će cela jedna priča (ili vest iz novina) biti pretvorena u svoju suprotnost.
- Kao gore, ali s fokusom na gramatici: „Zamenite sve imenice u jednini imenicama u množini; prilagodite i glagole!“, „Zamenite sve oblike glagola u prezentu oblicima u perfektu!“, „Zamenite sve prideve oblicima komparativa (dobar → bolji)“ i sl.
- Škola stila: N đacima daje jedan samostalno sastavljen tekst u kojem se mnoge reči ponavljaju i u kojem su mnoga mesta rogozatna (npr. svaka rečenica počinje rečima „I onda...“, ili se često ponavljaju reči kao „ići“, „raditi“). Đaci udvoje ispravljaju tekst i na kraju se rešenja poredaju.
- Klasično prepričavanje je znatno proširen oblik pokušaja zamene reči. Pritom je zadatak da U neki tekst (priču, nefikcionalni tekst, epizodu, kratku bajku), koji su čuli 1–3 puta, prepričaju svojim rečima. Ovaj oblik vežbe nije posebno privlačan za U, zbog svoje donekle veštačke prirode, ali za proširenje fonda reči može biti od koristi. Varijante koje podstiču komunikaciju: svaki U dobija kratak tekst (npr. vest iz novina), čita ga dva puta i zatim ga prepričava. Posle toga se numerišu originalni tekstovi



i kače na zid učionice. Prepričane varijante se obeležavaju slovima (a, b...) i kače na suprotan zid. Đaci prvo čitaju prepričane varijante i zatim pokušavaju da ih povežu s originalnim tekstovima. Dok to rade, U beleže ono što misle da nedostaje ili što je neprecizno prepričano. Na kraju se diskutuje u grupama.

- Upor. i 16.3: Paralelni tekstovi / generativno pisanje.

3. Dalji podsticaji

- Za proširenje fonda reči mogu poslužiti i igre opisane gore pod br. 6 (ABC-priče/ АБВ-приче).

grad	zanimanje	glagol	životinja	pridev	bodovi
Beograd	baštovan	biti	bizon	brz	5
Zagreb	zubar	završiti	zebra	zelen	5
Sarajevo	slikar	-	sova	srećan	4

- Isto važi za klasičnu Igru geografije, u kojoj U moraju uz zadato početno slovo napisati ime nekog grada, zemlje, reke itd. (Pravilo: svi dobijaju tabelu sa istim pojmovima (grad, zemlja itd.), neko u sebi izgovara abecedu/azbuku, neko drugo dete vikne „stop!“ i zatim svi traže zadate pojmove koji počinju slovom kod kog je prvo dete stalo.) Naravno, tabela može biti nešto izmenjena: umesto grada, zemlje itd., traži se imenica, glagol, pridev, osećanje itd.